

Conzurat

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

Alapította:

XX. ÉVFOLYAM

RAVASZ LÁSZLÓ

1938. 2. SZÁM.

TARTALOM:

- Prédikáció-vázlatok.** (Farkas Jenő.)
Élet és Munka. *Pestalozzi naplójából.*
A dialektikai theologia ma. (Kiss Béla.)
A középiskolai vallásitanítás tanterve. (I. L.)
Tanító és növendék. (Palkó János.)
Válaszok. 1. *A valláskönyvek nyelvezete és a Heidelbergi Kdté.* 2. *Hozzászólások hiánya a bibliórán.* 3. *A Theologia és az élet.* (I. L.)
Irodalom. *D. Gottfried Simon: Die Stunde des Islam.* (I. L.) *Horváth Jenő: Krisztus Mandzsuriában.* (Kristóf György.)
Folyóiratok Szemléje.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:
DR. IMRE LAJOS DR. TAVASZY SÁNDOR

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Cluj, Calea Marechal Foch 38. Ref. Theologia

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 120 Lei
Egyes szám ára 12 Lei

Megjelent!

Az 1938. évre

Megjelent!

A csendes óra és családi áhitat könyve

A minden napra szóló igemagyarázatokat és imádságokat református népünk minden rétege használhatja.

A 380 oldalas könyv ára izléses kiállításban 28 Lei.

Leszakithatós bibliai tömbnaptár

az 1938. évre. — A minden napra igemagyarázatot, imádságot és éneket tartalmazó tömbnaptár falra akasztható, vagy íróasztalra állítható, művészi kivitelű kemény hátlappal 48 Lei.

Kagawa

a nagy japán keresztyén. Irta: Imre Lajos. Ára 8 Lei.

Moody Dwight

Mozaikok egy világmisszionárius életéből. Irta: Dr. Horváth Jenő.
Ára 6 Lei.

A mi dalaink

ifjúsági daloskönyv második bővített kiadása. Ára 15 Lei.

Dr. Ravasz László:

Hazafelé.

Elmélkedések és imádságok nők számára. Finom indiai papíron előállítva ára: **200 Lei.**

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 180 Lei.

DR. NAGY GÉZA:

Akik kösziklára építettek.

Ára 150 Lei.

Zengjen hálaének

A VII-ik bővített kiadás tartalmazza a régi énekeken kívül a pályadíjat nyert IKE indulót, valamint 25 újabb éneket. Ára 10 L.

Megrendelhetők az Ifjú Erdély kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.

Prédikációvázlatok.

A bolond gazdag.

Luk. 12: 13—21

Jézus idejében — épen úgy, mint ma is — nemcsak a tanítványok követték és csodálták Őt, hanem rajta kívül álló emberek is. Ez a magatartásuk csak akkor tűnt ki, amikor valamilyen megoldatlan kérdés merült fel életükben, amely bizonyos károsodás jelentett számukra. Hittek Jézus mindent megoldó, csodatévő erejében, de Jézus Krisztus csak *hasznot* és nem *életet* jelentett számukra.

Ilyen volt az az ember, aki testvérét panaszolta be Jézusnak azzal, hogy az apjuk által rájuk hagyott örökség-részt nem akarja neki kiadni. A rajta esett igazságtalanság teljes tudatában meg van győződve arról, hogy Jézus magáévá teszi sérelmét s testvérel visszaadja a kívánt vagyónrészt.

Jézus válasza kíméletlenül meglepő. Ő élesen látja, hogy ennek az embernek kérését nem igazságérzete, vagy szeretete, hanem hallatlan *telhetetlensége* mozgatta. Isten nem veszekedéseink, irigykedéseink, szeretetlenségeink közé küldte Őt el döntő-bíróvá, hogy igazat adjon egyikünknek, vagy másikunknak. Hogy egyikünket vagy másikunkat nyereséghez juttassa, hanem hogy megváltson minket a kapzsiság, telhetetlenség, a pénzéhség átkos bűneitől. Épen ezért Jézus felhasználja az alkalmat arra, hogy az Őt kérdezőnek, az Őt környező sokaságnak és minden idők bolond gazdagjainak egy maradandó hatású, példázatban mondja el, hogy az ember élete, boldogsága nem függ vagyonától, javaitól.

A gazdag ember elérte vágyainak vágyát. Ám ez a beteljesülés megzavarja. Ahelyett, hogy felhasználni akarná, le akarja rontani régi csüreit. S lelki szemeivel boldogan látja már a büszkén emelkedő új csűröket. Elégedetten dörzsöli kezeit, hogy ime most már hosszú évekre el van látva gabonával s egy pillanatra sem gondol arra, hogy vagyonát valamely más célra is felhasználhatná.

A hosszú időre lehetővé tett evés-ivás gyönyörűségének mámorában megnyugtató párbeszédet folytat lelkével, amelynek kényelme és nyugalma — azt hiszi — most már hosszú életre *biztosítva* van. Ime az ember hamis biztonsága és hamis nyugalma.

Ez különösnek látszik Isten felelősségre hívó szavában. Ime,

aki a lelkét hosszú évekre akarta biztosítani — Isten ítélete *ezen az éjszakán* hozza rá a halált, amelyen keresztül elkéri a lelkét.

Ő maga, a környezete, a világ rendkívül okos, ügyes embernek tartotta, amiért olyan szépen tudta gyümölcsöztetni vagyonát. Ám Isten — minden vagyongyűjtő ügyeskedése dacára is — az Ő ítéletében *bolondnak* mondja. Bolond, mert képtelen valamit okosan kezdeni, sáfárkodni a nagy vagyonával s nem a lelkének, hanem a testének gyűjt.

S ezen kívül vajjon kinek gyűjtött? S vajjon kinek gyűjtünk mi? Gondos, takarékos gazda talán civódó, veszekedő örökösöknek, mint amilyen az volt, akinek Jézus ezt a példázatot mondta. Fősvény apa talán tékozló fiaknak. Földi kincsekbe görcsösen kapaszkodó lélek a rothadásnak, a mulandóságnak. Épen ezért bolond az, aki szüntelenül így szokott beszélni: „Az *én* lelkem!” „Az *én* javaim!” „Az *én* csüremeim!” „Az *én* földjeim!” „Az *én* szolgálaim!” „Az *én* tudományom!” Bolond, mert jóllehet az egész világgal okosnak tartja magát, e gazdaggal együtt három nagy dologban téved:

Először javainak *tulajdonjogában*. Azt hiszi, hogy javai az övé, holott mindentünk az Istené. Mi legfeljebb csak gazdatisztek vagyunk a mindenért felelősségre szólító Istennek ránkbizott birtokán.

Téved továbbá vagyonának *felhasználásában*. Csak a saját öröme, lelkének, testének kényelmére gondol s egy pillanatra sem a föld nyomorultjaira, akiknek éhségét módjában lenne enyhíteni.

Végül téved a gazdagság *természetében*, azt hiszi tudniillik, hogy a saját maga számára gazdag. Nem gondol Istenre, aki miérettünk gazdag s Jézus Krisztusra, aki „gazdag lévén, szegénnyé lett érettünk, hogy mi az Ő szegénysége által meggazdagodjunk.”

Nos tehát a vagyon, a gazdagság ne legyen életünk célja, hanem eszköz Isten szolgálatában. Célunk a Krisztus szegénységéből lett gazdagság legyen, hogy Istenben legyünk boldog gazdagok az Úr Jézus Krisztus által.

Elsőkből utolsók.

Luk. 13 : 25 — 30.

Jézus az Isten országába való bejutás lehetőségéről beszélve, az ítélet fenyegető korbácsát suhogtatja meg hallgatói előtt. Jay annak, aki ennél a kérdésnél nyugodt marad. Az elsőkből utolsók lehetnek s az utolsókból elsők. Krisztusnak ezek az ítéletes szavai bárkit torkon fognak. Maga Luther is így kiált fel: „Ezek a szavak még a legnagyobb szentet is rémületbe kell ejtsék.”

Jézus közelegni érzi a szenvedés, az áldozat óráját s ezen tullekintve az ítéletre gondol, arra a nagy pillanatra, amikor eljövendő lesz ítélni eleveneket és holtakat.

Mint minden súlyos és nehéz kérdést, úgy ezt is egy példázattal hozza közelebb hallgatóihoz. A házigazda bezárja ajtaját a

későnjövők előtt. Oh hány alkalom volt, hogy belépjenek és vele legyenek. Jézus földi életében is mindenkire kiterjesztette bűnbocsátó és életre indító szeretetét. Elcsillította a bűnös nő háborgó lelkiismeretét s leült Zakeus asztalához. Sokat közülük meglátogatót házaikban, ahol tanított és gyógyított, felemelt és vigasztalt. Mindenkit ismert, mindenki ismerte, de ez még nem jelent *igazi közösséget* vele. Ez az együttlét sokak számára nem jelentette azt, hogy bűneiket megbánva közeledjenek Jézushoz, hanem régi bűneikben, farizeusi gőgben, irigykedésben, szörszálhasogató törvénykedésben éltek Jézus mellett. Ugyannyira, hogy hamisságaikat is képesek voltak az Ő nevében elkövetni. (Máté 7: 22—23.) Hamisak, mert nem az a céljuk, hogy Jézusnak engedelmeskedjenek és az Ő Atyja akaratát kövessék. S így természetesen jön a szomorú fordulat: egy bizonyos ideig kívül állani, aztán kopogtatni, aztán kérni, könyörögni és végül a régi ismeretségre, az együtt töltött órákra hivatkozni s mindez hiábavaló.

Keresztyénségünknek talán az a legnagyobb nyomorúsága, hogy Krisztus közelében él (templomok, iskolák); eszik, iszik és mulat (egyházi bálók stb.) s mégis *hamis közösségben* van Vele. Oh gondoljunk mindnyájan remegve az Úr Jézus szavára: „Távozzatok mindnyájan, akik hamisságot cselekesztek.” Ez alatt az ítélet alatt aztán a külső sötétségre vetett testi Izraellel együtt sirás és fogcsikorgatás lesz osztályrészünk. Az atyai hajlékból kizárva, a későnjövők kétségbeesésével, fogvacogva már késő lesz azon sajnálkozni, hogy miért nem tértünk kellő időben és igazán Jézushoz.

A kizártak kétségbeesése még elviselhetetlenebbé válik, hogyha meg fogják látni a lelki Izraelt, a pátriárkákat és a prófétákat, akik Istent hittel és engedelmisséggel szolgálják s bár ők is Ábrahám gyermekei, a próféták intései és ígérete nekik is szólott — mégis a kizártak között vannak.

Mikor a világ minden tájékáról sereglenek a tanítványokká lett népek az Apokalypszis nagy megterített asztalához, hogy Isten országába letelepedjenek, jaj sokan lesznek, akik hiába zörgetnek, hiába hivatkoznak földi elsőségre és még sok minden másra — magukat kirekesztve látják Isten országából.

Ami szemmértékünket Ádám engedtlensége megzavarta. Vannak, akiket ezen a földön nagynek, hatalmasnak látunk. Isten szemmértéke szerint talán a legsemmibbek a legkisebbek. Vannak, akiket kisemmizünk, gyöngéeknek, nyomorultaknak tartunk s Isten szemében talán az a legnagyobb, vagy sokkal nagyobb, mint mi. Ezek azok, akik utolsók voltak és elsők lesznek, akiknek *ítélet* helyett az *isteni kegyelem* lesz osztályrészük. Mert Isten akarat az, hogy vannak elsők, akikből utolsók lesznek és utolsók, akikből elsők lesznek.

Ne felejtjük el tehát: A kegyelem ajtaján a kopogtatás csak a siron innen használ, a siron túl semmit.

S szereljük fel fülünket és lelkünk antennáit a Judea pusztájában elkialtított szóra:

„Térjete meg, mert elközellített a mennyeknek országa.”

A gazdagról és Lázárról.

Luk. 16 : 19—31.

Ugy a biborba és patyolatba öltöző gazdag, mint a nyomorúságos szegénységében földön fetregő Lázár tipikus képviselője osztályának. S a közöttük tátongó óriás szakadék okának a megfejtésével s annak ítéletes következményeivel világos és megrázó üzenetet küld nekünk az Úr Jézus Krisztus. Hiszen a történelemben talán sohasem játszott a Sátán kezébe került vér és arany olyan nagy szerepet, mint épen ma. Halljuk meg tehát és tartsuk meg Isten üzenetét életünknek eme nagy kérdésére.

A gazdag öltözködésében, mulatságaiban szinte ujjong afelett, hogy vagyonával azt tehet, *amit akar*. Miért ne használja ki pénzét úgy, ahogy neki legjobban tetszik?

Lázár, a koldus mindennek ellentéte. Pusztta látásra megborxad az ember a hallatlan nyomortól, amelyben él. Tehetetlenül kivette az utcára a teste tele van undorító sebekkel, amelyeket a kutyák nyálnak, jobban szánakozva rajta, mint az emberek.

Nem nagy az igénye, csupán a morzsákat kívánja, könyörgi a gazdag asztaláról, amelyek annak semmibe sem kerülnek.

Am a gazdag az utca kutyáinál is könyörtelenebb. S a legnagyobb tragédiája az, hogy nem tudja felfogni, hogy Isten ebben a nyomorult, háza előtt fetregő koldusban *alkalmat* akar neki adni, hogy teljesítse az ő akaratát.

Oh hányszor ad ilyen alkalmakat Isten, hogy pénzünket, tehetségünket, testi és lelki erőinket úgy használjuk fel, hogy azzal az ő akaratát teljesítsük. Utaink tele vannak szórva Lázárokkal. Anyagiakban, békességben, hitben, szeretetben, reménységben nélkülöző embertársainkkal.

A gazdagnak a Lázár iránti magatartásával súlyosan vétünk a nagy parancsolat ellen: Nem szeretjük a mi Urunkat, Istenünket, mert nem engedelmeskedünk akaratának és nem szeretjük felebarátunkat, mert nem könyörülünk rajta.

A pénz helyes használata mi reánk is és környezetünkre nézve is kimondhatatlan áldásokat jelenthet. mig a helytelen sáfárkodás örök halálunkat készíti elé.

Erre utal a példázat hátralevő része. A gazdag és a koldus az őket elválasztó nagy szakadék dacára is közös nevezőre jutnak abban, hogy mindkettőjüknek meg kell fizetni a bűn zsoldját — a halált. Am a halál csak rövid találkozó számunkra. Lázárt, Ábrahám fiát, akinek a földön a kutyák között volt a helye — angyalok puha karjai viszik fel Ábrahám kebelébe. A gazdag a pokol szenvedései közé kerül.

Jézus itt élesen mutat rá arra, hogy hogyan készítheti közlünk

déseinek útján. Bűnbánattal, önmegtágadással és munkáló szeretettel. S akkor aztán, bár Jézus Krisztus ma is naponként pogányok kezébe adatik, megcsufoltatik és meggyaláztatik, mi hiszünk minden emberi lélekben való feltámadásában s abban, hogy minden poklon keresztül is ki fogja vinni a földön is az Ő országát.

Erre tanítson meg minket a jeruzsálemi döntés, amely előtt a tanítványok remegtek és érthetellentül állottak s amely után boldogan örvendeztek a feltámadott Ur Jézus Krisztusnak.

Ennek örvendezzünk mi is félelem helyett — az Ur Jézus Krisztusban.

Farkas Jenő.

Pestalozzi naplójából.

... Oh, mikor fogom egész szívemből megismerni a gondviselés kezét? Mikor nem fogja már az én hitellenségem tovább zavarni családi életem boldogságát s elhomályosítani előttem az örökkévalóságot? Mikor lesz, hogy gonosz szívemet Isten vezérelis nem alacsony bűnök vad hullámai hányják azt? Oh, Istenem, a legsúlyosabb gondok órái voltak közel hozzám és nem tudtam imádkozni, nem tudtam sírni. Nem Istenhez emeltem fel tekintetemet; nem hullottam térdre, kegyeslelkű barátaim jelenléte nem arra indított, hogy leboruljak, megsirassam bűneimet, kegyelemért könyörögjek, hogy az Úr ne vegye el szereteteimet az én bűneimért, hogy fiamat ne sujtolja az én gonoszságomért. Oh, milyen mélyen rejtőzik szívemben a megátalkodottság, milyen messze van tőlem, hogy akarjak jobbá lenni, a szívem tele van gonoszsággal. És ha Isten mennydörgő hangja megráz és felismerem az Úr szavát, aki kiált: Kain, hol vagy? elfutok arról a helyről, ahol az Úrtól való rettegés elfogott, arról a helyről, ahol az Úr szava megzendült, — én, aki magamon hordom a bűn jegyét, elmenekülök az éjszakába, kiáltozom minden magános fa alatt, ahol nincs tanú körülöttem: Nagyobb az én bűnöm, mintsem megbocsátható volna! — Nem Istent hívom segítségül. Rabszolgául adtam el magamat az emberfő bálványoknak — én nyomorult ember! ... Oh, ki szabadít meg engem a halálnak e testéből? ...

Küldd el Szentlelkedet onnan felül; adj nekem új erőt, teremts bennem új szívet, új buzgóságot, új kitartást! Oh, szörnyűség! fiam, fiam! Ha te az én hanyagságom miatt hivatásodhoz hűtelen lennél, ha az én Biróm előtt vádolóul jelennél meg ellenem, akinek téged a biztos uton kellett volna vezetnem, jobb lenne számomra, ha sohase láttam volna a te orcádat, ha a tenger mélyébe süllyedtem volna, mielőtt téged láttalak. Isten óvjon meg engem, hogy bünt plántáljak a te lelkedbe!

Neuhof, 1770. aug. 15.

(Haller A.: Pestalozzis Leben. 116. l.)

A dialektikai theologia letagadhatatlan érdeme, hogy a theológiának visszaadta eredeti témáját. Fellépte előtt a theologia tárgya egy merőben emberi valóság: a vallás volt. A vallás foglalta el az egyedül illetékes téma: az Isten Igéje helyét. Ebből következik, hogy a keresztyén élet egész területe mintegy minden ponton humanizálva volt; ahol az Isten dicsősége kellett volna ragyogjon *jogosan*, az emberré ragyogott *jogtalanul*.

Ezt a visszas állapotot szüntette meg a dialektikai theologia, amikor a theologiai tárgyává Isten Igéjét tette. Ez a tény az egész egyházi-theologiai élet és gondolkodás újjászületését vonta maga után, mert az Ige központivá való tétele, egyedülérvényességének hangsúlyozása a humanizálódási folyamat megszűnését jelentette és ez által ismét felragyogott sok, a humanizálódás által elsötétített ponton az Isten dicsőségének fényessége.

A dialektikai theologia képviselői: Barth, Brunner, Thurneysen, Gogarten ebben az egy, annyira szükséges prófétai munkában látták életük célját. Egyeséges frontot alkottak tehát és a „Zwischen den Zeiten,” rendkívül színvonalas folyóirat köré csoportosulva éveken át késhegyig menő munkát folytattak a theologia eredeti témája visszaállítása érdekében.

A közös front egy darabig nagyszerűen vivta is a harcot. A munka nem maradt sikertelen. Szándékuk igazsága annyira magától értetődő volt, hogy hatásuk alól senki ki nem tudta vonni magát. Módszerűleg gyakran hangzottak el vádak a dialektikai theologia ellen, de törekvéstket az egész egyházi-theologiai világ elismerte és sok igazságukat minden további nélkül magukévé tették.

Akik azonban kezdettől fogva figyelemmel kísérték a dialektikai theologusok munkáját, hovatovább észrevették, hogy az egyeséges front nem lesz sokáig tartható. Bár a theologiai cél azonos volt mindeniknél: a Kijelentés érvényre juttatása, e célt az egyes iheologusok más úton igyekeztek elérni. Barth hamarosan kifejezést is adott nézetének, hogy nem tud Brunnerrel és Gogartennel egyetérteni. Mig ő ugyanis a Kijelentést mintegy *önmagában* nézte és a világtól, a humánus behálózásától, elhomályosításától féltette és ezért a Kijelentésnek a világtól való *izoldlására* törekedett, addig Brunner és Gogarten a Kijelentést mintegy *alutról* nézte és annak a világba való *bevonására* törekedett. Ez oda vezetett, hogy Barth Brunner és Gogartennél tomista elveket vélt felfedezni, theológiájuk antropologiai aláépítését skolasztikus tévelygésnek minősítette és szándékukban a legyőzött ellenség visszahozását látta, viszont Brunner és Gogarten tarthatatlan, bibliai és reformátorellenesnek tartották a Barth Kijelentés-izoláló törekvéseit, mert ez azt a veszélyt rejtette magában szerintük, hogy a theologia el fog szakadni a világtól, az élettől, légüres térbe fog kerülni, holott a theologia feladata a Kijelentésnek, mint örök feleletnek a világ kérdéseire való válaszadása.

A theologiai ellentét nemsokára egyházpolitikai ellentétekhez vezetett. A német forradalom és nemzeti szocialista világnézet új pogány hajlamai miatt Barthban teljes ellenszenvet keltett, mig Brunner és főleg Gogarten igenőleg léptek fel vele szemben, amennyiben kilátást nyújtott a német nép újjászületésére. Barth ezt a hajlandóságot a két theologus világfelé-theológiája természetes következményének, de ugyanakkor az evangelium talajáról való

lekerülésnek minősítette és ezek után értelmetlennek találta a velük való együttműködést, megszüntette a *Zwischen den Zeiten*, közleményeit ezután az *Evangelische Theologie* és más folyóiratokban, nagyjából pedig a *Theologische Existenz Heute* című röpiratsorozatban bocsátotta ki. A megbukott folyóirat búcsúszavában kifejtette Barth, hogy a köztük való különbség nyilvánvaló volt, az ügy érdekében azonban szükséges volt az egységes frontot megőrizni, annál is inkább, mert akkor még ezeket a theologusokat „gyógyíthatóknak” gondolta. Amikor azonban úgy Brunnernél, mint Gogartennél a theologia antropológiai alépitése nyilvánvalóvá lett, az együttműködésnek többé semmi értelme sem volt, mert theológiájukban azt az ellenséget hozták vissza, melyet legyőzöttnek hittek. Mindketten a skolasztikus theologia naturalis útjára léptek, az evangelium mellett más kijelentéforrást (a világot) ismertek el és amikor Gogarten egyházpolitikailag is a Stapfel-féle theologumenon (nép törvénye: Isten törvénye) mellé csatlakozott, akkor e lépésben Barth már csak a Gogarten theológiájának fatális következményét látta.

Ilyenformán igaz a Stangenak, amikor azt mondja, hogy a theologia naturalis problémája a krízis theológiáját krízisbe juttatta! Valóban ez a soha véglegesen meg nem oldott és le nem zárt probléma okozta az egységfront felbomlását. Barth tomizmusnak, evangeliumellenesnek minősített minden olyan elvet, gondolatot, addig vallott „hitigazságot”, mely a legcsekélyebb mértékben is alkalmas lehetett az evangelium fényének elhomályosítására.

Igy került nála keresztűz alá és így lett pogány kovásszá pl. az általános kijelentés tana és több, ezzel kapcsolatos theológiai gondolat. Barth világosan látta azt a veszedelmet, melyet az ember az ő szünetnélküli aktivitásával az Isten dolgaira jelent, ezért szakadatlan izolálni igyekezett a kijelentést az embertől és világtól, természetesen azért, hogy az annál világosabban és erőteljesebben érvényesülhessen a világban. Hogy e tekintetben Barth profétai munkát végzett és helyesen látott, letagadhatatlan. Viszont ez a törekvés szükségképpen odavezetett, hogy hovatovább távolodott a világtól, annak kérdéseitől és azokra sokszor azt a feleletet kellett adnia: óvakodni kell tőle, mint egy örvénytől. Dedo Müller, napjaink legnagyobb evangélikus etikusa a Luthertum c. folyóirat egyik számában¹ igen szépen mutatta ki, hogy a „Nein” nem lehet a kor igen égető kérdéseire kielégítő felelet, viszont Gogarten szerint ez a barthi felfogás oda vezetett, hogy ha valaki kora nagy kérdéseivel theológiai szempontból foglalkozni mert, Barth részéről azonnal a theologia naturalis vádját érdemelte ki. Holott nem az a theologia feladata, hogy a Kijelentést a világtól elszakítsa, izolálja, hanem ellenkezőleg: benne egyre mélyebben érvényesítse.

Ez a barthi álláspont készletet Brunnert a barthi theologia elleni támadásra. „Natur und Gnade” címen vitairatot ad ki (I. és II. kiad.), melyben kifejti, hogy Barth az evangelium egyedülérvényessége alapján sok tekintetben annyira heytelen következtetéseket vont le, hogy a Barthtal való minden rokonszenve, elismerése és sok tekintetben vele való egyetértése dacára sem tudja azokat elfogadni. Ezek a következtetések a következők:

1. Barth szerint a bűneset következtében az emberben levő istenképesség (imago Dei) teljes tökéletesen elveszett, az embernek sem értelmi mivolta, sem kulturateremtő mivolta (humanitása) nem mutatja semmi nyomát az istenképességnek.

2. Mivel egyedül a Szent Írás a mi hitünk zsinór-mértéke, semmi értelme a természetben, telkiismeretben, történelemben jelenvaló ú. n. általános kijelentésről való beszédnek.

3. Hasonló okból nem beszélhetünk Istennek a világ teremtése óta fennálló ú. n. megtartó kegyelméről sem, mintha külön második kegyelem lenne a Krisztusban adott kegyelemen kívül.

4. Hasonló okból nem lehet szó ú. n. teremtési rendekről sem, mintha azoknak külön törvényük volna az Írásban adotton kívül. A *lex naturae* tana pogány örökség.

¹ Dedo Müller: „Die Bedeutung der natürlichen Theologie für die Grundlegung der Ethik.” Luthertum. — 1936. 289. o.

5. A kegyelem felvételénél nem beszélhetünk „kapcsolópontokról“, mert ez ellentétben áll a kegyelem kizárólagosságával.

6. Az „új teremtés“ nem a régi tökéletesítése, hanem a régi teljes megsemmisítése és újjáteremtése. A gratia non tollit naturam sed perficit elve őseretnesség.

Mindezek írásellenes skolasztikus tanok, melyeknek semmi köze a reformátori igazságokhoz.

Ezzel szemben Brunner leszögezi, hogy: „es ist ein Gott, der sich in den Werken der Schöpfung, in seinem den Menschen ins Gewissen geschriebenen Gesetz und in Jesus Christus offenbart. Es ist darum eine christliche Naturtheologie, nicht eine heidnische oder rationale, um die es hier geht, aber allerdings geht es hier, in Zusammenhang der christlichen Gotteserkenntnis um die allgemeine, jedem Menschen vor Augen gestellte Gottesoffenbarung in seinen Werken, die wahrzunehmen sind, und in seinem Gesetz, das jedem ins Herz geschrieben ist.“²

1. Az imagóról kétfős értelemben lehet beszélni: *formális* és *materiális* értelemben. Formális szempontból: az emberi mivolt, az, ami az embert minden más teremtménytől megkülönbözteti, érintetlenül maradt a bűneset következtében. Ez a formális megmaradás adja meg az embernek a felelőséget. Materiális értelemben azonban az imago teljesen elpusztult.

2. Beszélünk kell „általános kijelentésről.“ Minden műből lehet következtetni mesterére. Isten is, amikor valamit cselekszik, félreismerhetetlenül rányomja a maga bélyegét. Ezért a teremtés Isten kijelentése, Ez a tan nem pogány örökség, hanem bibliai, reformátori igazság és amikor Barth ezt nem ismeri el, egyszerűen megtagadja Pált. (Róm, 1, 2. rész.) Az általános kijelentésről szóló tan a dogmatika szükséges része, mert ez alapozza meg az ember menthetetlenségéről szóló felfogást. Az ember nem lenne vádolható, ha nem tudna Istenről. Ámde az általános kijelentés alapján tud és ezért menthetetlenül bűnös.

3. Hasonlóan keresztyéni a megtartó kegyelemről szóló tan. Isten a bűn dacára sem vonja meg kegyelmét az embertől, sőt mintegy eltörli a bűn legvégső következményét. Mindent, amink van, e megtartó kegyelem következtében kaptunk és kapunk.

4. E megtartó kegyelem alapján kell „teremtési rendekről“ beszélnünk, melyek, mint a történelmi-társadalmi élet konstantjai, a mindenkori etika alapvető problémáját képezik.

5. Ugyancsak biblikus-reformátori a „kapcsolópontok“ tana is. Hogy az embernél beszélnünk kell olyan kapcsolópontokról, melynek segítségével a Krisztus-kegyelmet felvehetjük, mindenkinek el kell ismernie, aki elismeri, hogy ezt a kegyelmet kövek és fakoloncok nem, csak emberi szubjektumok vehetik fel. Az Ige felvehetőkéessége (Wortmächtigkei) és az ember megszólíthatósága (Ansprechbarkeit) bizonyítéka a formális imago megmaradásának.

A legfőbb kapcsolópont a lelkiismeret. Előfeltétele ez a kegyelem elfogadásának, hiszen egy lelkiismeretlen ember előtt semmit sem jelent a „térjete meg“ Igéje. És amit a természeti ember Istenről tud, még ha olyan zavaros is, akkor is szükséges kapcsolópont az isteni kegyelem számára. Az evangelium sem teremtett új fogalmakat és szavakat, hanem átvette a pogány világ szavait, fogalmait is.

6. Ez azt is jelenti, hogy amit az Írás az ó-ember meghalásáról mond, az mindig csak az emberi lét tartalmi, sohasem formális oldalára vonatkozik, Az emberi szubjektum, mint olyan, nem töröltetik el a hit aktusában. Alanyi mivoltunk, éntudatunk a hit aktusán belül is megmarad. Éppen ez különbözteti meg a hitet a misztikától. Gal. 2. fejezi ki leghatározottabban a formai értelemben vett személyiség megmaradását.

Ez alapon Brunner vallja, hogy van egy helyesen értelmezett theologia naturalis, amelynek rendkívüli jelentősége van a dogmatikai, etikai és lelkipásztori munkában egyaránt. A mai theologus nemzedék egyik legfontosabb

² Natur u. Gnade. II. kiad. IV. lap.

feladata az útat ehhez a helyesen értelmezett „keresztyén“ theologia naturalishoz megtalálni.

Ezt a „keresztyén theologia naturalist“ Brunner új hatalmas antropologiai művében részletesen ki is dolgozza.⁸ A Barth kiméletlen válasza után kénytelen volt mondanivalóin sokat helyesbíteni, de azért úgy magában a műben, mint a hozzácsatolt függelékben szilárdan áll theologia naturalisa alapján. Iréneustól elkezdve végig vezetni igyekszik az olvasót az imago Deire vonatkozó klasszikus tanításokon, bővebben foglalkozik Lutherrel, a iustitia originalis, az imago-maradvány kérdéseivel. A könyv 5. fejezetének és a függeléknek tartalma tulajdonképpen a fenti tézisek kifejtése, rendszerezése; mivel újat nem mond, lemondunk hosszabb ismertetéséről.

Barth a legélesebb „nem“-mel válaszolt Brunner theologia naturalisára.⁴ Nem-mel mindenekelőtt Brunner azon kijelentésére, hogy a mai theologus nemzedék legfőbb feladata a helyesen értelmezett theologia naturalishoz való visszatalálás. De nem-mel az egész Brunner-féle elméletre, sőt még a neki tulajdonított tételekre is. Szerinte ugyanis már ezeknek a tételeknek felállítása, rendszerezése is theologia naturalis, holott ő ennek még a gondolatát is elutasítja. „Unter natürlicher Theologie verstehe ich jede (positive oder negative) angeblich theologische, d. h. sich als Auslegung göttlicher Offenbarung ausgebende Systembildung, deren Gegenstand ein von der Offenbarung Gottes in Jesus Christus, — deren Weg also ein von der Auslegung der hl. Schrift grundsätzlich verschiedener ist.“⁵ Lehet, hogy a Brunner gondolatmenete a neki tulajdonított dolgokban itt-ott egyezik az ő felfogásával, de a brunneri tézisek felett az atyaságot fenti ok alapján nem vállalja, mivel az spekulálás, rendszerezési kísérlet egy olyan téma felett, mely ellenkezik a theologia kizárólagos témájával. Az igazi theologia keretén belül nem lehet természeti theológiával foglalkozni. E probléma mellett a theologusnak óvatosan el kell síklania, mint valami örvény felett, vigyáznia arra, nehogy közel jusson hozzá, különben könnyen beleeshetik. Úgy kell a theologia naturalissal cselekedni, mint a kigyóval: nem engedni szembenézni, hogy hipnotizálja az embert, hanem ahogy megpillantják, agyon kell ütni. Nem szabad, hogy ez a probléma érdekелjen, még kevésbbé lehet a keresztyén és természeti theologia között határvonalat húzni, mert ez az eljárás már theologia naturalis. A theologia *egyetlen* témája csak a Krisztusi kijelentés lehet.

Kiss Béla.

(Folytatjuk.)

⁸ Brunner: Der Mensch in Widerspruch. 1937. Furche Verlag, 568 o. 9.60 Mk.

⁴ Barth: Nein! Antwort an Emil Brunner, Theol. Ex. Heute.

⁵ Barth: Nein. 12 oldal.

A középiskolai vallástanítás tanterve.

1. A középiskolai vallástanítás célja.

1. A középiskolai vallástanítás célját meghatározza egyik oldalon a vallástanítás célja általában, másik oldalon az a tény, hogy ez a tanítási munka a középiskolában folyik. A vallástanítás egyik formája annak, ahogyan a gyermeknek és ifjúnak Isten Igéjét az Anyaszentegyház hitvallása értelmében hirdetjük avégből, hogy ez Igében hozzá személyesen szóló parancsot elfogadhassa és élelével Istent az Anyaszentegyházban szolgálhassa. Az Ige ezen hirdetése, mely a vallásos nevelés egész munkájában folyik, a vallástanításban egy anyag közvetítésével, a tanítás módszeres formája által történik s így a vallástanítás nem más, mint az Igének a gyermek számára az egyház által megállapított anyag alapján történő módszeres hirdetése.

Nem lehet tehát a középiskolai vallástanításnak sem céljában, sem anyagában semmi olyan, ami a vallástanítás általános céljától különböznék, vagy anyagával ellenkeznek. Ez kizárja azt, hogy a középiskolai vallástanítás lényegét és célját bizonyos vallásos ismeretek öncélú átadásában vallásos világnézetre való nevelésben lássuk, de éppenúgy kizárja, hogy azt valami építő alkalomnak, a vallási érzelmek felébresztésére, vagy vallási gyakorlatokra való szoktatás céljának rendeljük alá. Egyik oldalon, bár természetes, hogy mint tanítás, meghatározott anyaggal dolgozik s így az ismeretanyag átadása, tehát bizonyos ismeretek megtanítása nélkülözhetetlen, mégis tudni kell, hogy ez az anyag és az ismeretek, önmagukban nem mint ilyenek céljai a tanításnak, hanem azért vannak, hogy ezeken, mint eszközökön keresztül, a gyermek számára Isten Igéje üzenete szólhasson, az hirdethető legyen s a tanuló azt, a Szentlélek munkája által meghallhassa. Más oldalon, bár a vallástanításnak néznie kell arra a lehetőségre, hogy Isten azt az Ige hirdetésére és meghallására felhasználhatja, ha hitben és az ő kegyelmében bízva azt neki felajánlottuk, és ez semmiképp sem emberi munka de a tanítás anyaga és munkája emberi lehetősége ezért nem nélkülözhető.

2. Ezt az általános célt a középiskolában sem hagyhatjuk szem elől, noha tekintetbe veendő az, hogyan érvényesül ez abban az iskolában, ahol tanítunk. A középiskolai nevelés és tanítás célja,

a középiskolai törvény szerint az, hogy „az elemi iskolát végzett tanuló az iskolában megszerezze az általános műveltség lényeges elemeit“, amely őt azon a pályán, ahol működni fog, azon közönségekre nézve, ahová tartozik, értékes és munkás taggá teszi „s egyidejűleg előkészíti a főiskolára“. A középiskolának ezt a célját, református középiskoláink s református vallástanításunk és nevelésünk szintén munkálja, úgy azonban, hogy a tanulót meg akarja ismertetni azzal, hogyan kell néznie Isten Igéje ítélete alapján a műveltséget, hogy az keresztyén műveltség legyen, hogyan kell azt Isten szolgálatába állítani és hogyan szolgálhatja a tanuló Istent a maga iskolában szerzett műveltségével, mint azon egyház tagja, amelybe beletartozik.

Ebben a felfogásban a vallástanítás anyaga, mint tanítás beletartozik a többi ismereti tárgyak sorába, ennél fogva azon ismeretek közé, amelyeket a tanulónak el kell sajátítani s amelyből tudása megítélés alá esik, de mint vallástanításnak túl kell néznie ezen és arra kell igyekeznie, hogy a többi tantárgyakon túl a műveltségnek Isten Igéje alapján való megítélésére, kérdéseinek világos látására s adományaival az anyaszentegyházban való szolgálatra a tanulót képessé tegye.

A középiskolai vallástanításnak tehát gondot kell arra fordítania, hogy a tanulókat ne csak megismertesse a Bibliával, a református keresztyén hit rendszerével, az egyház történetével és életével, hanem azt úgy cselekedje, hogy, egyfelől számba vegye mindazon kérdéseket, amelyek a tanuló személyes életében, tanulmányában, az őt körülvevő világnézeti irányokban ezekkel összefüggenek s vezesse rá ezeknek az Ige szerinti megvilágítására, másfelől, mutassa meg azt a munkát, amit az egyház Isten Igéje hirdetésében és annak való engedelmisségben végez s mutassa fel ebben a tanulóra váró feladatokat, amelyek képzettsége, munkaköre révén reá lesznek bízva, végül, utaljon arra a kötelezettségre, amelyet reá Isten Igéje Istennek az egyházban való szolgálatában személyesen ró.

Különösen óvakodni kell a középiskolai vallástanításban attól, hogy a tanulók a vallást a többiek közül egyik, vagy éppen azok alatt álló, különleges munkát nem kívánó tárgynak nézzék, amely rájuk nézve csak közönbös ismereteket tartalmaz s igyekezni kell arra, hogy a vallástanár a tananyag szigorú szemmel-tartása mellett alkalmat nyújtson a tanulók kérdései megbeszélésére s azoknak az Ige világosságába való állítására.

II. A középiskolai vallástanítás módszerének alapelvei.

1. A középiskolai vallástanítás módszerére nézve tekintetbe kell venni a középiskolai tanítás egyetemes módszerének követelményeit is, mint amely iskolában a tanítás folyik s mint amely vallástanítás, a középiskolai tanítás általános módszeréből azon vonásokat, amelyeket tárgya és célja megengednek, fel akarja

használni. Mivel azonban a vallástanítás sem céljában, sem tárgyában nem állítható egy síkba a többi tárggyal, a módszerben is lesznek olyan különbségek, amelyeknek itt érvényesülniök kell.

A középiskolai tanítás általános módszere az állami szabályzatok rendelkezése szerint is, az anyag elsajáttatása mellett a tanuló tevékenységének igénybevételével, produktivitásának az anyag keretei közötti fokozásával, az aktív iskola eljárásai szerint akarja elérni azt, hogy a tanuló az anyag felett uralkodjék s azt használni tudja. A vallástanításban, mivel annak anyaga nem a gyermektől függ és célja nem emberileg megállapított cél, az aktív iskola eljárásai csak ott alkalmazhatók, ahol Isten Igéje parancsának személyes, vagy közösségi követelményei tartalmát és következményei tartalmát akarjuk megbeszélni. A vallástanításnak szem előtt kell tartania, hogy munkája csak útkészítés az Ige számára és eredménye nem tőle, hanem Isten Szentlelkétől függ, amely tény azonban a szükséges anyagközlést éppen olyan mértékben teszi nélkülözhetelenné.

A tanítás módszerénél tehát gondot kell fordítani az anyag elsajáttatására. Mivel a vallástanítás anyaga sok olyan vonást tartalmaz, amely a tanuló számára nehézséget okoz s mivel a középiskolában állandóan fennáll a kísértés, hogy a tanuló a vallástanítás anyagát a többi tárgyak anyagával szemben — az utóbbiakra az iskola által vetett különös hangsúly miatt is — idegennek vagy mellékesnek tekinti, szükséges, hogy az anyag olyan mennyiségű legyen, amelyet a tanár és tanuló elvégezhetnek, hogy olyan legyen, amely a vallástanítás célját, éppen ebben az iskolatípusban megfelelően kifejezi és érvényesíti s végül szükséges, hogy a tanár lehetőleg úgy dolgozza fel az órán az anyagot, hogy otthoni feladatul csak a nélkülözhetetlen mennyiséget hagyja. Az anyag ilyen feldolgozása és kezelése mellett azonban teljes szigorúsággal követelje meg azon ismeretek elsajáttatását minden tanulótól.

Az anyag elsajáttatása mellett tekintettel kell lennie a tanárnak arra, hogy a tanulók az anyaszentegyház közösségébe tartoznak, ahol Isten Igéje hirdetése és hallgatása folyik. Igyekezzen tehát mindig rámutatni arra, milyen kapcsolatot létesít vagy fejez ki a közölt anyag az egyház és a tanuló között, igyekezzen az egyház élete és munkája kérdéseivel, mint reális, való kérdésekkel őt megismertetni, ezeket belevonni, bennük ezek iránt érdeklődést keltetni s utalni a feladatokra, amelyek ott reájuk várnak. Mivel a középiskola felső tagozatába a tanulók személyes életükben olyan korba jutottak, amelyben súlyos kétségek, kérdések és kísértések lépnek fel az életükben s ahol ezekből belső meghasonlás, hitettség támadhat s ahol ki vannak téve idegen világnézeti irányok, szellemi áramlatok hatásának, a tanítás munkájában is legyen a tanárnak gondja rá, hogy a tanulóknak ebben jöjjen segítségükre. Ezért adjon alkalmat arra, hogy a tanulók kérdéseiket, ellenvetéseiket és kétségeiket feltárhassák s ezekben őket ne a tekintély

elnyomó szavával, hanem a baráti és testvéri együttuszkodás és irányítás által segíteni igyekezzék, hogy a tanulók az Ige által eléjük vetett kérdésben döntésre juthassanak. Mert bár a vallástanítás célja nem alkalmazható a tanulóhoz, sem a vallástanítás nem igényelheti azt magának, hogy a lelkekben olyan változást hozzon létre, amire csak Isten Lelke képes, mégis feladata, hogy a személyes kérdésekben a tőle felhető támogatást megadja.

2 A vallástanítás és a többi tantárgyak között különbséget is világosan kell látnia a tanárnak. Míg a többi tárgyak az általános műveltség anyagát adják, a vallástanítás megismertet az emberi kultúra és élet Ige mértéke alatti ítéletével. Mivel a tanulók számára gyakran nehézséget okoz az a tény, hogy ezt a kettőt, a kultúrát és Isten Igéjét nem tudják a helyes viszonyban látni s ebből érthetetlen ellentétek származnak a más tárgyaknál tanult és a vallásórán hallott megállapítások között, a tanárnak e nehézség tudatában kell lennie. Református középiskoláink, amelyek a református keresztyén hit alapján állanak és tanítanak, sokszor szintén ki vannak téve annak, hogy ilyen ellentét támad a tanulóknak, annál inkább más iskolák. A vallástanárnak tehát először ismernie kell a többi tárgyak anyagát is, legalább is nagyjában és azon pontjaikban, amelyek a tanulóknak ilyen nehézségeket okozhatnak. Másodszor világosan kell utalni a tanítás során olyan pontokra és kérdésekre, ahol a tudományos megállapítások vagy hipotézisek Isten Igéje és a hitvallás igazságaival ellentétbe látszanak kerülni. Harmadszor rá kell mutatni minden alkalommal arra, hogy az Ige hogyan ítéli meg a kultúrát, az emberi tudományt, annak eredményeit, azokra a pontokra, amelyek az egyes tantárgyaknak az Isten Igéje szerinti felfogására vezetnek s arra a kötelezettségre is, amely a tanulókra fennáll abban, hogy Isten világát az illető tárgyban való elmélyedés által, az Ige szerint jobban megismerjék. Természetesen emellett fennáll az a követelmény, hogy a többi tárgyak is az Ige mértékéhez maguk is alkalmazkodjanak s a vallástanítás munkájával együttműködjenek.

3. A vallástanítás nem választható el a neveléstől, hanem annak egy része marad. Ezért a vallástanárnak még az órán sem, még kevésbé azon kívül, nem szabad elfelednie, hogy nevelő, aki tanítványait pásztorilag gondozni köteles.

III. A középiskolai vallástanítás anyaga.

1. Az alsó tagozatban a tanítás anyaga ugyanaz, mint az elemi iskola felső tagozatában, azzal a különbséggel, amit a középiskola és elemi iskola közötti különbség mutat. Az egész anyag egyrészt a konfirmációra, mint az Anyaszentegyház hitének ismeretéről szóló számotadásra néz, másrészt a konfirmációra, mint a személyes keresztyén élet öntudatos élésére, harmadszor a konfirmációra, mint az egyház életébe való beleiktatódásra. Ezért a Bibliának, mint a kijelentés okmányának és Isten Igéjének össze-

foglaló megismertetése és az egyház történetének, mint Isten igéje hirdetése és hallgatása történetének a főbb személyiségek és események szerinti előadása után — s részben előbb már, egyes kérdéseiben — a hitvallás összefoglaló, rendszeres tanítása készíti elő a konfirmációra.

A felső tagozatban az anyag eddigi csoportjait megtartva (Biblia, egyháztörténet, református keresztyén hit és élet az egyházban), különösebben kapcsolja össze e hármat, vagyis mutatja fel ezeknek egymással való kapcsolatát olyan módon, hogy az egyház valóságára, annak munkájára és az abban való munkára irányítja a figyelmet. Az anyag az egyház történetére és életére vonatkozó kérdéseket úgy tárgyalja, hogy világossá váljék egyrészt az, hogy az egyház alapja Isten Igéje, másrészt, hogy ez az Ige az egyház tagjait az egyházban való engedelmességre kötelezi, végül, hogy a tanulók előtt az egyház a maga valóságos életében és munkájában, kérdéseiben és feladataiban legyen világossá és kötelező érvényűvé.

2. Részleteiben és osztálybeosztásban a tanterv a következő:

I. osztály. Az ószövetségi kijelentés története a Biblia olyan ismertetésével, mely nem az egyes könyvek irodalomtörténeti és kortörténeti háttérét és adatait, hanem azok tartalmát s abban Isten Igéjét akarja felmutatni és prédig úgy, hogy a Biblia összes könyvei aránylagosan jussanak ismertetéshez. Az anyag az egyes könyvekből kijelölt részek olvasása és megbeszélése útján ismereti a Biblia könyveit.

II. osztály. Az újszövetségi kijelentés története ugyanilyen szempontokkal.

III. osztály. A keresztyén egyház története. Az egyház történetében fontosabb személyiségek és események előadásával, amelyek Istennek az egyház életében történő vezetésére utalnak, melyel Isten kiválasztott gyermekeit elhívja és szolgálatába beállítja.

IV. osztály. Református keresztyén hitvallás. A Heidelbergi Káté teljes, de a megtanulandó részek vastagbetűs kiadása. Az egyház hitének megismertetése a személyes keresztyén élet kérdéseinek felmutatásával.

V. osztály. Az Ige, mint az egyház alapja. Az egyháznak Isten Igéjéről szóló tanítása, mint kijelentett Ige, itt a szükséges vallástörténeti ismeretek, a világtörténeti tanulmányokra támaszkodva és azokra való hivatkozással s azok felhasználásával; mint frott Ige, a Szenírásról szóló irodalomtörténeti kortörténet s egyéb, a tanulók ezen korában felmerülő kérdés; a hirdetett Ige, az ígét hirdető egyház, egyháztörténeti illusztrációkkal és vonatkozásokkal.

VI. osztály. A keresztyén egyház története. Itt főként azok a kérdések, amelyek az egyház életének belső kérdései, a külső történet keretébe foglalva. Az egyetemes keresztyén egyház története, kitekintéssel a mi egyházunk történetére.

VII. osztály. Az egyház hite. Az egyház hitvallásai alapján, azon kérdésekre kitekintve, amelyek dogmatikai és etikai oldalon

idegen felfogásokból vetődnek fel, a dogmatikai és etikai rendszer egységes feldolgozásával.

VIII. osztály. Az egyház élete. Az egyház élete, szervezete, kormányzása, igazgatása, munkáinak alapelvei, módszere és menete ismertetése során mindaz, ami egy, az egyházban munkálkodó egyháziak számára szükséges.

A tantervben megfelelő módon egyháztörténeti vonatkozások, hitvallás egyes kérdései, egyházi énekek szintén beosztandók.*

I. L.

* A vallásstanári konferencia bizottsága által kidolgozott tervezet.

A mérés világában élünk. Megmérjük a gyermek olvasási, számolási, mozgási tehetségein keresztül az egész intelligenciáját. Csupán egyről felejtkezünk meg. Hogyan vélekednek tanítójokról a növendékek?

A Ref. Szemle legutóbbi száma nyilatkozik a tanító intelligenciájáról. Így minősítette: „Szégyenteljes dolog, ha a tanító még azokat a műveket sem ismeri, melyek az iskola könyvtárában megvannak.“

A tanító intelligenciáját nemcsak felülről nézik, hanem alulról is. A kicsinyek, a gyermekek nyilatkozatától függ elsősorban a tanítót. Ezekért él, ezekért hal, tehát feltétlen tudnia kell azt, hogy növendékei hogyan nyilatkoznak felőle. Nézzünk férfiasan szembe hibáinkkal. Akarjunk, nagyon erősen törekedjünk kálvinista tanítók, vérbeli pedagógusok lenni! Az Isten bizonyára válaszol imánkra: „Ámen!“ Kálvinista egyházunk története, élete és fejlődése *ma* ezt az önvizsgálatot minden tanítótól joggal elvárja. Térjete meg, ha az iskolát a kicsinyek diplomának hirdetitek. A kicsinyek sokkal jobban ismerik a tanítót, mint a nagyok, vagy mint a tanító önmagát. Kérjünk szolgálati bizonyítványt még *ma* növendékeinktől. Rólam a következőket mondották azok a gyermekek, akiket egymásután két éven át tanítottam:

1. Dolgozatot kell írni. Szeretném, ha mindent le tudnék írni, amit tudok a mi mindig mosolygó tanító bácsinkról.

Reggel az órák megkezdése előtt elolvasom a leckémet. Puskással tárgyaljuk, hogy ez vagy az, hogy van a leckében? Hogy is kell valamit csinálni vagy mondani, nehogy rosszul legyen. Akinek akkor jut eszébe a lecke, az nagyon felbosszantja a tanító bácsit. Ilyenkor nem lehet felelni. Semmi sincs jól. A legkisebb jó feleletre haragja elmulik. Szeret, boldog most. Az órák olyan gyorsan telnek, mint a gondolat. Ilyenkor nem úgy nézem, mint a tanító urat szokás, azt hiszem és érzem, hogy a legjobb barátom. Amit mond a szájával, a szívével és a lelkével akarja belénk tenni, velünk megértetni s boldog, ha látja vidám arcunkat. Anyyira magához vonz, hogy édesanyámnak mindig elmondom, hogy jó kedvével a tanító bácsi új erőt adott a tanuláshoz.

Imádkozom minden este, hogy szeresse a IV. osztályt a tanító bácsi s hogy mi ezt meg is érdemeljük.

2. A tanító bácsi nagyon szereti a sportot. A nevezetesebb sportokról mindig beszélgetünk. A tanító bácsi azt mondja, hogy a lecke is sport. A jó sportoló bajnok lesz és a jó tanuló tizes. Mind a két sport hírnévvel jár. Milyen messze vagyok én a hírnévtől, mikor még a tárgyat mindig két „t” betűvel írom. Gondolom, hogy a tanító bácsi sem volt mindig tanító. Remélem, hogy mire tanító leszek, én is megtanulom a helyesírást. A nyelvtant nem szeretem. Mindig csak ekkor van baj velem. Egyszer hiba nélkül írtam le a diktált mondatot. Ne, te, ne — mondja a tanító bácsi. Javulás, kisasszony, nagy javulás. Gratulálok! Most már megérdemlem a fizetést. Sietek is felvenni. Mit mondhatott otthon a tanító bácsi? Azt, hogy ez a pár ezer lej többet ér, mint a többi. Miért kérdi a tanító néni? Azért, mert egy lusta növendékem megjavult.

3. Én és Horváth párbajoztunk az utcán. A bíró, Bárdos barátunk mind mondja: te, a tanító bácsi! Mondj, bolond, mondj és párbajoztunk tovább. Te! Felnéztünk. Én a nadrágom igazítom, Horváth az orrát törli. Holnap jelentkezzetek! Hazafelé menve mind azon gondolkoztunk, hogy honnan az ördögből jött elő? Másnap nem jelentkeztünk. Ez volt a baj. A rendetlenkedésért és a becsapásért kaptuk a büntetést egyszerre. A padba mentünk. Megkérdeztem Horváthtól: te, fáj? Egy kicsit sajog, mondotta Horváth és a tied? kérdezte. „A bíró ítéletébe még akkor is bele kell nyugodni, ha rossz!” — suttogtam. Neveltünk. Mit nevettek, te, két gonosz csont? Többet nem moccantunk.

A szünetben megint párbajoztunk. Most kell eldönteni, hogy az a tizenegyes gól volt vagy nem. Aki elveszíti a párbajt, az kapja a gólt. A tanító bácsi az ablakból nézte a párbajunkat és nevetett. Vajjon mit nevette? Azt, hogy máskor ne szóljon bele a gyerekek párbajába!

4. Sokat nem tudok mondani a tanító bácsiról. Tréfa, játék és mese. Ezt szereti a IV. osztály. Még a leckénk is olyan, mintha mese volna. Az iskolában jobb, mint otthon. Otthon nem mondanak mesét. A tanító bácsit, mikor mesét mond, szájtátva hallgatjuk. Tréfáin egy hétig is neveltünk. Egyszer a szabad fogalmazásokat olvastuk fel. Az egyiknek ez volt a címe: „A nagy baj.” Hallj, te oda — mondja erre a tanító bácsi —, talán csak nem szaladt valami hideg végig rajtad? Soha életemben nem nevettem ilyen jól.

Sokszor vitatkoztunk, hogy a tanító bácsi kit szeret az osztályban a legjobban. A fiúkat vagy a lányokat? Nem tudtuk eldönteni, mert, ha a lány nem tudja a leckéjét, akkor azt mondja a lánynak, hogy soha sem adlak férjhez s ha a fiú nem tudja a leckéjét, akkor azt mondja, hogy összekötlek azzal a rossz leánykával és átdoblak a háztetőn, hogy az egyik erről lógjon, a másik arról. Mi, lányok még sohasem kaptunk büntetést. Annál több baj van a fiúkkal. Lármáznak, veszekednek, lökdösődnek és a ruházatuk sem tiszta. Cipőjük kitakarítottatlan, kabátjuk poros, körmük

hosszú, kezük sáros vagy tentás. Zsebtük szemetes láda. A legnagyobb örömünk akkor van, mikor a fiúk tisztaság vizsgára állanak ki. Ilyenkor a rendetlen úrfi szorul, de még a kislány is, ha nem ügyel a külsejére.

5. A tanító bácsiról azt tudom mondani, hogy vele csak kicsit és jót. Mindig csend legyen az iskolában, szemét ne legyen a pad alatt. A lecke mindig kész legyen és tudni is kell. A táblára ne kerüljön fel senkinek a neve és mindenki járjon a vasárnapi iskolába. Tudjunk folyékonyan olvasni és hibátlanul írni. Ne szaggassuk ruhánkat, cipőnket. Könyvünk legyen tiszta és kék papírral bevonva. Ennyi elég, hogy tizest kapjunk. A tanító bácsinak köszönni szeretek. Az utcán megállít, kezét fog, beszélget és csak azután enged az útamra. Ha a leckét hibátlanul felmondom, megölel, megsímogat és megkérdezi, mi hír van otthon? Ez nekem nagyon jól esik. A tanító bácsitól akkor félek, mikor a rosszaságunkért vallatni kezd. Hiába próbálunk tagadni, mindig megtudja az igazat. A hazugokat mindig megszégyeníti és megírja haza.

6. Azt hiszem, a tanító bácsi többet tudna mondani rólam, mint én róla. Arról vagyok híres, hogy sokszor még az óráimat sem tudom. Az elmúlt héten édesapám egy levelet küldött a tanító bácsinak. Persze, hogy most sem tudtam a leckémet. Megvert a tanító bácsi. Ütött a pálcával elől, hátul, ahol ért. Egyre mondta: nincs lecke úgy-e, nagy fiam?! Egy kissé pihentünk. Aztán újból kezdődött: „nincs lecke úgy-e, drága fiam?!“ Harmadszor is kérdezte: „Nincs lecke úgy-e, gyöngyöm, aranyom, drága jó fiam?!“ Sírni kezdtem. Egy VI. osztályossal hazakisértetett. Otthon mindent elmondtam. Én nem is tudtam, hogy az bűn, ha azt mondom, nincs lecke, mikor van lecke. Másnap édesapámmal mentem az iskolába. A tanító bácsitól bocsánatot kértem. A tanító bácsi és édesapám elnevelték magukat. Azóta nekem is van leckém.

7. Számtan óra van. Folytatnom kellett a számtant. Egy darabig tudtam csinálni, de nem tudtam megmondani, hogy mennyi $3 + 8$. Számár! Menj a helyedre! Nagyon megszégyeltem magam. Nagy szégyen egy leánykára, ha tanító bácsi azt mondja neki, számár. A tanító bácsi megcsóválta a fejét, elvette a névsort és bedördített egy négyest. Nekem kicsordult egy könny a szememből. Eszembe jutott, hogy $3 + 8 = 11$. Meg is mondtam, hogy 11. Így szabadultam meg a négyestől. Mindig jó a tanító bácsi, de ha négyest ír, akkor nagyon rossz.

50 gyermek szedte össze egyszerre mondanivalóját. Írtak az ártatlanok tisztán, őszintén és hátsó gondolatoktól mentesen a szfv parancsa szerint. Leltrák véleményüket magukról, tanítójukról és iskolájukról. Ennek a háromnak összessége adja a kálvinista egyháznak a ma tanítóját. Ez az igazi fizetés, munkatársaim, lelkeszek és tanítók! Ismerni, ami az enyém. Javítani az ént. Hiszem, hogy ebben a jövő és vallom, hogy ez a karácsony szent tanítása. Tisztán a hitben megtartani az alapot, a kösziklát, a kálvinista magyar gyermeket. Értsük meg jól, hogy a tanító főfoglalkozása

az iskola. Minden más munkássága csak a továbbfejlődés kiágazása. Élettelen azonban a kiágazás, ha a forrás a kiágazások dédelgetett ápolásáért elhanyagolhatnák.

A mellékelt hét dolgozat igen tanulságos. Mindenik dolgozatot azért nem mellékelem, mert mind e téma körül forognak. Nincs ezeknél szemléletesebb, elütőbb dolgozat.

A dolgozatok szerint: érzi a gyermek, hogy szeretik van az iskolában. Leolvassa tanítójának boldogságát. Becsüli, mint barátját. Értékeli munkásságát, mert iskolába vágyik. Imádkozik tanítójáért. Ennél nagyobb fizetés, ennél nagyobb elismerés nincs ezen a földön, mert tudjuk, hogy Krisztus mondta: „Engedjétek hozzám a kis gyermekeket.“

Érzi a gyermek, hogy sokszor okoz keserűséget tanítójának, de nem csügged, mert támogatják, biztatják és épen e türelmes ember pályájára, a tanítói pályára készül. Elárulva ezzel azt, hogy magasztos a tanítói pálya. Milyen mélyen belát a gyermek a tanító veséjébe, mikor azt is megérzi, hogy a tanító eldicsekedik otthon azzal, hogy egy növendéke megjavult. Az összeforrás, a tanító és növendék szoros összelelkézésének igazi mintaszerű nyilatkozása ez.

A munkaerő, az akarat keresztülvitelét adja vissza a párbaj esete. Ha törik, ha szakad, de el kell dönteni a kétes gólt. Igazságtalannak mondják a tanítót, rossz bírónak, de az ítéletbe bele kell nyugodni, amíg szükséges. Eljön, illetve alig várják a szünetet, hogy igazságukért újra kiálljanak a küzdőterre. Mily finoman adja tudtul, hogy a tanító a bírói tisztségét okkal, móddal és körültekintéssel végezze.

A jó kedélyről, barátságos légkőről számol be a következő dolgozat. E nélkül sivár, semmitmondó, folytó az iskola. Hálásan köszöni meg tanítójának az iskola boldog perceit. Ez a kis pedagógus a tanítás módszerét is megérezte. Olyan a lecke, mintha mese volna — mondja. Hogy is jutott eszébe, hogy ilyen elismerően nyilatkozzék tanításairól? A kis pedagógus hibát is keres bennem. Kit szeret jobban? Ki a kedvence? Hála legyen az Istennek, hogy ez a kis pedagógus ezen a téren is meg volt elégedve velem. Magáról pedig azt állapította, hogy kárörvendő, vagy pedig azt, hogy jól esik, ha a rendetlenkedők büntetésbe esnek, mert ő nem szereti a rendetlenkedést.

A következő nyilatkozó nagyon jól ismeri tanítóját iskolában és iskolán kívül. Élénken írja le az ezutáni következő a javulását, de egyuttal kitér a család és iskola egymásrautaltságára.

Végül az utolsó dolgozat írója arra kéri a tanítót, hogy nyugalmát mindig őrizze meg és hogy osztályzata igen körültekintő legyen.

E dolgozatoknak pedig a legnagyobb értékét az adja meg, hogy a tanteremben íródtak. Ilyen megnyilatkozásoknak első feltétele az, hogy tanító és növendék feltétlen összhangban, lelki harmóniában éljenek. Ezt a lelki harmóniát mindenki építse ki. E

lelki harmonia véglegesíti a tanítót állásában. A pedagógia szemüvegén vizsgálva a dolgokat, ne csodálkozzunk és ne ítéljük el a tanítót, ha indokolatlan elmozdítása visszhangot ad. A tanító ne botránkozzék meg, ha a Főhatóság a lelki harmoniát kiépítő tanítót keresi. Tanító, egyházköztség és főhatóság, e három, ami nélkül öntudatos kálvinista élet nem képzelhető el az új esztendőben! Adja Isten, hogy a rangok tiszteletbentartása mellett az öntudatosabb pedagógiai felkészültség jellemezze a kálvinista élet 1938. esztendejét.

Palkó János,
gyak. isk. tanító.

1. A valláskönyvek nyelvezete és a Heidelbergi Káté.

„Arra akarom felhívni a figyelmedet, hogy a készítenő valláskönyveknél vigyázzatok a nyelvezetre. Legyenek azok a gyermekek nyelvén írva, a nekik megfelelő fogalmak keretében s ne a tudósok nyelvén s fogalmaival megtömvé. Legjobb lenne pályázat útján megoldani a kérdést... A másik, amire felhívom a figyelmedet, a Heidelbergi Káté. Mostani fogalmai és nyelvezete még a középiskolásoknak is nehéz. Dolgoztassátok át. A Nagy Péter-féle Kátét most is tudják öreg emberek, ennek oka egyszerű nyelvezete, a mostani Kátét elfelejtik.“ (Sz. J.)

Az alapkérdés itt az: mi okozza a Káté és a valláskönyvek nehézségét. Szerintem ennek két alapvető oka lehet. Az egyik, amelyiken lehet segíteni s ez a nyelvnek és kifejezések, vagyis a stílusnak könnyebbítése, amire tényleg sok helyen szükség van. Igaz, hogy ismerni kell a gyermekek szókincsét, ismeretkörét s ahhoz, amennyiben lehet, alkalmazkodni. Viszont az is igaz, hogy ez az alkalmazkodás nem lehet korlátlan. Kénytelenek vagyunk olyan kifejezéseket is használni, amelyek a gyermektől idegenek, hiszen sokszor a legegyszerűbb kifejezéseket sem ismeri a gyermek, különösen, ha azt a fogalmat nem anyanyelvén tanulta meg. E szavak nélkül: hajó, tenger, hullám, a hajó hátsó része, megdorgál, part, szélvész, nem lehet elbeszélni a tengeri vihar történetét, pedig nagyon sok gyermek ezeket a fogalmakat nem ismeri. Ezért szükséges, hogy a vallásitanító ezeket megmagyarázza a gyermeknek. Csak ismert szavakkal nem lehet tanítani, az ismeretleneket meg kell magyarázni. A Káténál már nehezebb a dolog. A mondatai tömörök s ha azokat feloldjuk, a kifejezések lazábbak, tartalmatlanabbak, de emellett a kérdés hosszabb lesz. A valláskönyvben van egy pár példa arról, hogyan kell hosszú kérdéseket beosztani és úgy megtanulhatóvá tenni. De a 21. kérdést, ha tartalmát fel akarjuk oldani, kötetekben, vagy legalább is oldalakon lehetne magyarázni.

Van azonban egy másik nehézség, amit nem lehet eloszlatni: magának az Igének a gyermekkel, vagyis az emberi lélekkel való ellentéte. A Nagy Péter-féle Káté ezt úgy oldotta meg, hogy emberi gondolatokkal helyettesítette az Igét. Az ilyen kifejezések: megtérés, váltság, kegyelem, hit, stb. ezek nem azért nem érthetők, mert nincsenek megmagyarázva, hanem azért, mert ellentétben állanak a lélekkel. Ha ezt: megtérés, helyettesítem ezzel: megjavulás, érthetővé tettem, de meghamisítottam, mert a kettő nem ugyanaz. Hasonlítsuk össze a Nagy Péter Káté 33. s a Heidelbergi Káté 31. kérdését a Krisztus messiási voltáról, az egyik egy történeti, a másik hitvallási magyarázatot ad. A Káténál fontos, hogy ne az egész Kátét használjuk fel, közölni fogjuk Szcenci Molnár Albertnek a Kis Kátéját, amely a Heidelbergi Káté rövidítése a legfontosabb kérdések összefoglalásával. A Káté magyarázata, amely a helyes megértést elősegíti, most készül.

2. Hozzászólások hiánya a bibliaórán.

„Nem tartunk még ott, hogy a tagok véleményyt vagy óhajt nyilvánítanának.“ (T. L.)

A hozzászólás a bibliaórán tulajdonképpen nem egy bizonyos fejlődés eredménye. Lehet akadály egy darabig az, hogy a tagok nincsenek egymáshoz szokva, félénkek, tartózkodók, de ezt, ha a bibliaórán a vezető igazi közösségre törekszik, úgy, hogy saját maga ezt érzi, ilyen, a Szentlélek által egyedül teremthető közösségért imádkozik, e közösség gondolatát igyekszik beoltani s a bibliaóra hangjától minden merevséget és mesterkéltséget távol

Ebben a rovatban olyan levelekre adunk válaszokat, amelyek közérdektű kérdéseket tesznek fel s amelyekre névze a feleletek talán másoknak is adhatnak gondolatokat az illető kérdésben. Természetesen, ha olvasóink közül valakinek az itt említett kérdésekre névze szintén van hozzászólása, ezt szívesen vesszük.

igyekeznek tartani, ez a hidegség és tartózkodás föl tud engedni. De annak, hogy hozzászólás és véleménynyilvánítás nincs, a tulajdonképeni oka nem ez, hanem az, hogy a bibliából felvett részt nem érzi elég közel magához, nem látja abban az éppen neki szóló üzenetet, csak meghallgatja, mint egy általánosságban mozgó jótanácsot. Mihelyt valaki megéri, hogy egy igében éppen róla van szó és az ő életéről, nem fog szótlan maradni. Ebből látszik az is, mit lehet tenni azért, hogy a bibliára megbeszéléssé váljék. Bizonyos, hogy ez a megbeszélés nem emberi okoskodás az ígért, hanem annak a keresése, nekem, az én életem számára mit mond Isten? Elsősorban szükséges: ismerni az ifjúság kérdéseit, azokat, amelyeket ők saját magukban hordoznak, vagy egymással beszélnek, az ajtón kívül. Ha a vezető tud igazi közösségben lenni az ifjúsággal, ezeket nem fogják előtte eltitkolni. A második: az ígét úgy kell magyarázni, hogy az személyes legyen, nem mint elvont tanítást, hanem mint személyes, emberi életre szóló parancsot. Ez nem azt jelenti, hogy személyeskedjünk, oktassunk, moralizáljunk, hanem, hogy először a saját életünk számára keressük az ige feleletét. Azután: kérdéseket kell feltenni, nem iskolás kérdéseket, amelyekre felelni kell, hanem lelki kérdéseket, amelyekben szóhoz juthat az illető meglátása az ige üzenete felől. Végül: a közösséget és a megbeszélés lehetőségét előmozdítja a közös imádkozás, amely a lelkek közt levő idegenséget is legyőzi, de ezt úgy, hogy Istennel állítja kapcsolatba a lelket.

3. A Theologia és az élet.

„Mint kezdő lelkipásztor sajnosan vetem papírra azon megállapítást, hogy minden nagy fáradság mellett, csak nagyon kevés valószínűleg meg abból, amit mi a Theológián szépnek és keresztülvihetőnek gondoltunk. A hívek közönyösek, fásultak, nemtörődők, konzervatívek, a sok beszédre és kérésre fel-felbuzdulnak ugyan, de rövid idő múlva milyen szomorú látni, hogy csupa szalmaláng volt ez. Két évi tapasztalatom alapján megállapíthatom, hogy ifj. egyesületünk reményt nyújt, hogy egykor lelkiekben is gazdagabb élet lesz gyülekezetünkben.“ (T. L.)

Ez mindenestre nemcsak szomorú, de tragikus volna, ha a Theologia, mint intézet és mint tudomány, egyáltalában vállalhatná, hogy sikeres, biztos és nyugodt menetet tud biztosítani a lelkipásztori munkának. De ezt nem vállalhatja. Szomorú dolog, szépnek és valóságosnak látni valamit s aztán látni meg annak nehézségét és gondjait, s ez el is kedvtelentíthetne bennünket, ha emberi munkában, a saját erőnkre volnánk bízva. De mi Isten munkáját végezzük, vagy helyesebben, Isten végezi a maga munkáját s erre igénybe veszi a mi erőnket. Azok a csalódások, amelyeket tapasztalunk, nem Isten ügyében, nem az ő hatalmában, nem is az ő végső diadalában való csalódás (hiszen ezt mi nem láthatjuk), hanem az emberekben és a saját erőnkben. Két dologtól kell óvakodnunk: egy hamis emberi optimizmustól, amely saját magunkba helyezi a munka alapját és egy éppen oly hamis és emberi elkeseredéstől, amely a magunk erejének véges voltáról a munka sikerére következtet. A mi munkánkban az ítélet ott van, hogy meglátjuk a saját erőtlenségünk és a gyülekezet tagjai gyarlóságát, ami ott volt az első gyülekezetekben, ezernyi formában, mint az apostoli levelekben olvasható, de a mi munkánkban az isteni kegyelem ott van, hogy ezek dacára még mindig akar Isten szólani általunk a néphez s nem vetett el sem bennünket, sem őket. Minden nehézséget Isten elé vinni, meglátni benne a mi bűnünk súlyát, de meglátni Isten ígérését is ez az, ami erőt ad a munkánkban. Sohasem leszünk tökéletes gyülekezet pásztorai, sem egy gyülekezet tökéletes pásztorai, ezt sokszor nehéz elhinni, mikor az emberi siker dicsőfénye leng körül mások dicséretében és sohasem mondhatunk le a munkáról azzal, hogy lehetetlen és nem érdemes dolgozni, s ezt is nehéz elhinni, ha súlyos csalódások köde borítja el a kilátásunkat, de mégis úgy van, hogy szabad reménykednünk benne, hogy Isten hordoz bennünket és a munkát, amit reánk bízott és a vele való együttlét csendes óráiban megmutatja azt a kegyelmet, az igében és az imádságban, amelyre építhetünk s ilyenkor meggyőző afelől — nem a tapasztalat, hanem a hit útján, — hogy valóban nem bizonytalanra futunk. I. L.

D. Gottfried Simon: *Die Stunde des Islam*. Basel, 1936. 8° 32 old.
A *Mission und Gemeinde* sorozat 29—30. száma.

Az izlám-kérdés, egyelőre (sajnos) csak misszió-elméletben s nem a tényleges külmisziói munkában, ismét előtérbe került. Simon e tanulmánya nem nélkülözi az elméleti megalapozást (már amennyiben egy ilyen füzeten arra tere van), de minden igyekezetével a munka felé mutat. Ezért érdemel különös figyelmet.

Füzete három fejezetre tagolódik. Az elsőben Mohamed kendőzetlen arcát és tanítását mutatja be, feltárva azokat az lehetőségeket, melyeken át alkalma volt a profétának a Kijelentés vallását nem annyira megismerni, mint félreismerni. Végzetes volt ránézve, hogy a keresztyénség akkori ottani képviselőiben, a keleti egyház vándor-szerzeteseiben főként, torz krisztuskövetést látott.

A második fejezet annak a tételnek kifejtése, hogy az izlám a pogány népek félrevezetése, mert a monotheizmus örve alatt valójában a rafináltabb démonhit és varázslás szentesítése, „hivő” kiélési formája. E kijátszás miatt a legveszedelmesebb ellensége a keresztyénségnek.

A harmadik fejezet először is rámutat annak rendkívüli nehézségére, hogy a Kereszt utat találjon a mohamedán világba. Holland-Indián kívül nincs is tömegesebb mohamedán keresztyén sehoh a világon. Krisztus egyházának fogyatkozásait viszont szinte jobban ismeri a mohamedánság, mint mi. Mégis itt az ideje a közöttük egész odaadással vállalt misszióknak: nemcsak az izlám rázkódott meg s modernizálódik, de összeomlóban van az ő hatásának erősen kitétt primitív népek világa is (bolsevizmus mérgezése.) Ázsia, Afrika s a szigetvilág honkeresőit, ha az izlámra át újabb démoni erők igázzák le, még nehezebb lesz a Krisztus követőinek megtalálni.

Simon e rövid tanulmánya kétségtelenül nemcsak alapos izlám-ismereten nyugszik, hanem néhány új meglátást is ad. Buzdítása ugyancsak ráfér az izlámra még mindig komolyan le nem számolt keresztyénségre. Egyet azonban nem hallgathatunk el fejtegetéseinek eredményével szemben: az elizlám-sodás kétségtelenül fenyegető veszedelménél is jobban sürgeti a mohamedán-missziót az egyetlen pozitív indok: Krisztus missziói parancsa. H. J.

Krisztus Mandzsuriában a címe annak a 27 oldalas füzetnek, melyen az író: *Dr. Horváth Jenő* ismerteti a külmisziói munka fejlődését és jelen helyzetét Mandzsuriában. Először Mandzsuria lakóiról szól, ismerteti az éghajlati, földrajzi, ipari és társadalmi viszonyokat, majd a vallási helyzetről ír egy oldalt; a Kinával való közös múlt leírása után, a külmisziói munka következik. Megtudjuk, hogy az első misszionáriusokat a skótok, irek és dánok küldötték s ehhez a kezdethez társul 1937-ben a mi munkánk. Az egész munka számára jelentős dátum 1937 II. hó 18-a, az önálló Mandzsukuó megalakulásának éve és napja. Az első bennszülött misszionáriusok: Old Wang és Vak Csáng. Három irányú a külmisziói munka: igehirdetői, nevelői és orvosi. A kínai egyház neve: Krisztus egyháza Mandzsuriában. A bennszülött egyház önfentartó, sőt *maga is végez külmisziót északon*. A skót egyháznak 53 munkása dolgozik itt, 106 állomáson. Körzetükbe tartozik 6224 úrvacsorázó és 2797 vasárnapi iskolás. Minden főállomáson kórház van; 1936-ban a betegek száma: 79.856. Mukdenben orvosnőképző főiskola is van, melynek 109 hallgatója közül 23 pogány. A nevelői munka irányítója a 60 ifjat nevelő theologia és a tanítóképző 143 diákkal. Ebben a munkában vesz részt a mi egyházunk is, Babos Sándor és felesége, illetőleg Dzsáng Rhun Méi bennszülött evangélista alkalmazása által. A munka központja Asihő. Befejezésül a könyvecske a külmisziói munka új feladatait írja le, illetőleg arról ad számot, hogy a munkának itthoni része miképp folyik. A munka emberileg ma nagyon nehéz. A külső akadályok talán itthon elerőtlenedést eredményezhetnek. Lendületet

kell azonban adjon itthon is az a mandzsuriai szállóige: a tanítás nyugatról jön, de az erő felülről.

Ez a füzet kiválóan alkalmas arra, hogy ifjúsági vagy gyülekezeti vezető, ha ismerteti akarja összejöveleken egyházunk külmisziói munkájának előzményeit, elődeit és körülményeit, elkészüljön. Adatai pontosak és a legújabb forrástanulmányból erednek. Feltétlenül hitelesek, úgy hogy e füzet áttanulása után nem csak általánosságban, hanem részletesen és adatszerűen is lehet ismertetni egyházunk Mandzsuriái munkáját. A füzet hézagpótló a külmisziói irodalmunkban és egyházunk „itthoni” külmisziói munkájának fontos segédkönyve.

Kristóf György.

• **Folyóiratok Szemléje** •

Magyar Paedagógia.

(1937—38.)

Padányi Frank Antal: „Fordulópontok az ifjúság fejlődésében” cím alatt cikket ír e folyóirat 1037 május—júniusi számában. Megállapítja, hogy a világnézet alakulásában az ifjúságnál vannak olyan értelemfeletti fordulatok, amelyekre a nevelőnek figyelnie kell. Ezek létrejöttében a nevelőnek is van szerepe és ez elsősorban a nevelő személyes érintkezésében áll az ifjúsággal. Maga ezeket a megfigyeléseket a tanulók saját magukról adott önvallomásaiból merítette. Hogy miként jöhet létre egy ilyen fordulat, azt négy feltétel alá foglalja: 1. szükséges hozzá, hogy az ifjú előtt megrajzoljuk azt a célt, amely eszményekből tevődik össze, 2. az ifjú önismerete, vagyis, hogy magát ehhez a célhoz mérje, 3. hogy ez önismeretről beszámoljon s itt van különösen szükség a tanár iránti bizalomra, s végül 4. hogy bízzék abban, hogy ezt a célt meg is közelítheti. Az elsőt úgy próbálja megvalósítani, hogy élő, vagy történelmi alakokban bemutat eszményeket, akiket követni érdemes, igyekezik felhívni az ifjú figyelmét arra, hogy nem csak értelemmel, hanem erős akaratú és érzellemmel kell ezek után törekedni, s az érzelmi és akaratú életet nemesíteni kell. A cél odaállítása úgy történjék, hogy alkalmas legyen arra, hogy vele az ifjú magát összehasonlítsa, s maga megismerésére törekedjék. Ez összehasonlítás mellett a tanár is segítségére jön az ifjúnak a bizalmas beszélgetés, írásban bekért önjellemrajz átnézése és megbeszélése útján. A fordulópont létrejötténél fontos szerepe van a hitnek. Az eredményt itt természetesen nem lehet emberi szemmel megmérni, sokszor történik visszaesés, sokszor az új élet kezdését külső eredmények gátolják a lélekben, pl. az osztály közszelleme, vagy külső okok. Végül néhány önjellemrajzból közöl részleteket.

A cikk érdekes jele annak, mennyire fontosnak tartják ma tanárok is az ifjúság lelki gondozását. Mert a fordulópont az ifjú életében akkor áll elő igazán, mikor megismeri Isten követelését magával szemben, s viszont ez biztosít arról is, hogy ez a fordulat nem csak emberi próbálkozás, hanem Isten kegyelmének segítségével valóban létrejön.

Tamás Viktor: „Az óravázlat készítésének szempontjai” c. cikkében előadja, hogy az óravázlatnak, azaz az órai tanítás elkészítésének milyen nagy jelentősége van. A tanár legyen tisztában az egész évi anyagbeosztással, tanulmányozza át a nagyobb tanítási egységeket, az órára való készülésnél pedig a következők vezessék: a bevezető részben kapcsolja össze a jelen órát a múlttal s vezesse át, a főrészben dolgozza ki az új anyagot, a befejezésben foglalja össze az óra eredményét és adjon utasítást a jövőre.

Cser János: „Ujabb magyar értelmességvizsgálatok” címen ír a lap 1937 szept.—októberi számában. A Fővárosi Pedagógiai Szeminárium lélektani laboratóriumában 10—14 éves gyermekeken hajtottak végre ilyen vizsgálatokat, s összesen 5315 gyermeket vizsgáltak meg. A vizsgálat jelentősége különösen abban volt, hogy a külföldi eredményeket ellen tudták őrizni, hogy a gyermekek megismerésére jelentős eredményeket kaptak, pl. összeállították a 10—14 évesek 4000 szóból álló korszótárát, képet kaptak az egyes iskola-fajták tanulói értelmi színvonaláról, s a vizsgálat alkalmas volt arra, hogy á

felsőbb osztályba készülő tanulók értelmességi fokáról tájékoztasson.

Mitrovics Gyulának: „A tanárképzés reformja” című alapos cikkéről, mely inkább külföldi szempontokat tart szem előtt, csak annyit, hogy komolyan hangoztatja a tanárnevelés kérdését, melyet három tekintetben tart fontosnak: a szakképzés, pedagógiai előkészítés és a világnézet szempontjából. Az elsöre nézve sürgeti az egyetemre való felvételi vizsgák beállítását, tankönyvek kiadását, az utolsóra nézve a filozófiai képzést, s a szakvizsgálat letétele után még egy évnek az egyetemen való eltöltését.

Dékány István: „Az iskola lényege és elfajulásai” című cikkében kifejti, hogy az iskola nem szervezet, nem gépies produktum, hanem egy, a többi közösségekkel bizonyos kapcsolatban álló, nevelő közösség. Az iskola egy missziós életforma, mely egy magán túllevő célra utal, de ezen minőségben egy szervezethez is. Az iskola kérdésében két fő elfajulási lehetőséget látunk: az egyik, ha az iskola üzemmé válik, elveszti személyességét és missziói jellegét, a másik, ha a többi közösségek vesztik el a maguk célja látását s az iskolát időleges célok szolgálatába állítják, ahelyett, hogy annak valódi missziói jellegét biztosítanák. Az iskola lényege, hogy a közösségek által kapott missziói megbízását kell teljesítenie, nem hagyható figyelmen kívül.

Váradí József: „A 150 éves Schnepfenthalról”, Salzmann intézetéről ír, mint amely megmaradt annak, aminek alapítója szánta, nevelőintézetnek.

Bogndr Cecil: Tanártípusokat mutat be a lap 1938 jan.—februári számában. A tanártípusokat a pályára való előkészítés, az iskolai munka hozza létre. Az irodalom sokszor egészen ellenszenves tanáralakokat alakít, aminek oka a gyermekkori emlékek torzképei s az a túlzott követelés, amivel a tanárral szemben áll a közvélemény. Megrájol két tanártípust, az egyiket a gyermektől távolállónak nevezi, ez rideg, tekintélytartásában egyoldalú, nem tud a gyermek nyelvén, eredményt mutat fel, de az órán lúl megkönnyebülten menekülnék tőle tanítványai. A másik, a gyermekhez közelálló, lelkében hordoz valami örök gyermeki vonást, szívesen van a gyermekek közt, bele tudja magát élni a lelkükbe, de könnyen fegyelmetlenségre nevelhet. A tanárnevelésben kell azokat a vonásokat kifejteni, amelyek értékes vonások a tanári lelkületben.

Theologiai Szemle.

Debrecen 1937. 3—4. szám.

Dr. Makkay Sándor: Az igazság próbája, I. Thess. 5: 19—21. alapján mondott, az egyetemi tanévet megnyitó bibliamagyarázata után *dr. Scipitades Elemér*, pécsi egyetemi rektor megnyitó beszéde olvasható, amelyet a soproni theol. fakultás évnnyitó ünnepélyén mondott el: Hit és természettudomány cím alatt. A beszéd azt fejtegeti, hogy a természettudós számára nélkülözhetetlen a hit, mert a kezdet és a vég kategóriáit emberi gondolkozással felmérni lehetetlen, csak Isten mondhatja magáról, hogy „vagyok” csak ő a kezdet és a vég. Azt az állítást, amellyel egy francia tudós még a múlt században kijelentette, hogy a tudomány a legvégső elvekre és tényekre nézve mindig tudatlanságban fog maradni, a természettudomány azóta történt haladása nemcsak megerősítette, de világosabban is megmutatta.

Révész Imre: A ref. egyház területi egységei; alkotmánya, szervezete és kormányzata, fegyelmi rendje, jogi viszonyai (Magyarországon a XVI. században) című, s a Magyar Ref. Egyháztörténet megjelenés alatti I. kötetéből bemutatott tanulmánya ismerteti, hogyan alakultak ki az egyház területi egységei, az erdélyi, tiszántúli, tiszajobbsparti, felvidéki és dunamelléki területeken, hat szuperintendenciális szervezet s egy-két lazább csoportosulás. Ezekben alakulnak ki a többé-kevésbé azonos kánonok, a debreceni 1567, az ebből alkotott Articuli minores 1577, a vizsolyi 1595. stb. Szól az egyházalkotmány kialakulásáról, az egyház kormányzásáról, a lelkészek alkalmazásáról, a fegyelmezésről, a házassági jog s egyház anyagi fenntartását biztosító eszközökről és módokról.

Karner Károly: Mozzanatok a mai ev. lelkésznevelésről c. cikkében a soproni ev. theol. fakultáson folyó munkát ismerteti, az ifjúság érdeklődését a falu kérdései iránt, a hallgatók anyagi segélyezése kérdéseit stb. I. L.

A zarándok útja

Írta: BUNYAN JÁNOS. Fordította: SZABADI BÉLA.
Olcsó népies kiadás. — Ára 25 Lei.

Egész ember

Írta: Ivar Saeter. Fordította: Szigethy Béla. — Ára: 30 Lei.

Mit cselekedjem?

Legujabb „Élőkönyv“. A szolgálati munka vezérfonala.
Írta: László Dezső. — Ára: 16 Lei.

Az IKE munka alapjai.

Írta: László Dezső. Ára 18 Lei.

Kénes gyufák

Miből élnek az emberek?

Két egyfelvonásos szindarab. Ára 8 Lei.

Ő zörgetett

Magasságok felé

Liliomok mezején

Az Úr felettünk

cimű egyfelvonásos vallásos tárgyú szindarabok. A 4 mű ára 18 L

Az IKESzO munkája.

Írták: Dr. Tavaszy Sándor és László Dezső.

A mi játékaink

100 társas-játék leírását tartalmazó könyv. — Ára 12 Lei.

Megrendelhetők az „Ifjú Erdély“ kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theol.

A Kiáltó Szó könyvei:

1. sz. **A mi egyházunk.** Irták: Biró Sándor, Borbáth Dániel, dr. Imre Lajos, László Dezső, dr. Tavasz Sándor és Zágony Anna. 88 oldal. Ára 18 Lei.

E könyv tartalma: 1. *Amit mindenkinek tudnia kell egyházunkról.*

1. Az egyház Krisztus teste. 2. Egyházunk hitvallása. 3. Miben különbözik a mi egyházunk a többi egyházaktól. 4. Egyházunk alkotmánya. 5. Egyházunk hatóságai. 6. Egyházunk statisztikája. 7. Az ardeali református egyház kialakulása

II. *Az ardeali ref. egyház iskolái.* a) Elemi iskolák. b) Középfiskolák. c) Főiskolák.

III. *Szeretetintézményeink.* 1. Diakonissza intézetünk és kórháza.

2. Árvaházunk. 3. Aggmenházaink. 4. Szeretetházaink

IV. *Egyházunk missziói munkái.* 1. Egyházunk belmissziói munkái. 2. Az IKE munkája. 3. Az ardeali ref. Leányszövetség. 4. Nőszövetségi munka. 5. A férfiszövetségekről. 6. Iratterjesztéseink. 7. Sáfársági mozgalom. 8. Egyházunk külmissziói munkája.

V. *Egyéb egyházi munkák.* 1. Egyházunk időszaki sajtója. 2. A Károlói Gáspár Társaság.

2. sz. **Egészségügyi Tanácsadó.** Az ardeali magyar nép számára. Irta: dr. Jancsó Béla. 66 oldal. Ára 10 Lei

3. sz. **Szörvényainkről.** Irták: Földes Károly, Gergely Ferenc, Horváth Jenő, Kovács Pál, Sass Kálmán és Szigethy Béla. 148 oldal. Ára 28 Lei.

E könyv tartalma: 1. A szörvénykérdés hunedoarai szemmel.

2. A ciucmegeyi ref. diaszpóramisszióról. 3. A regáti misszió. 4. A királyhágómelléki ref. egyházkerület szörvényai. 5. A mezőségi szörvényok. 6. A megoldott kérék. A nagysajói egyházmegye szörvényai.

4. sz. **Két tűz között.** A református egyház a modern magyar irodalom tükrében. Irta: László Dezső. 48 oldal. Ára 14 Lei.

5. sz. **Isten Igéjének szolgálata.** Irta: Barth Károly. Fordította: Pilder Mária. Ára 10 Lei.

6. sz. **A Reformáció mint újbúvés.** Irta: Barth Károly. Fordította: Pilder Mária. Ára 10 Lei.

7. sz. **Isten akarata és a mi kívánságaink.** Irta: Barth Károly. Fordította: Pilder Mária. Ára 10 L.

8. sz. **A református tan, annak lényege és feladata.** Irta: Barth Károly. Fordította: M. Nagy Ottó. Ára: 18 Lei.

rendelhetők az Ifjú Erdély kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theolo